Børn og unge skal beskyttes mod konsekvenserne af gæld

Børn og unge i Danmark kan som udgangspunkt ikke stifte gæld eller indgå juridisk bindende aftaler. Alligevel havde 8.000 børn og unge i 2025 gæld til det offentlige på samlet 41,7 mio. kr. samtidig med, at staten pålagde renter på 2,4 mio. kr. på børns og unges gæld[1]. Hvert år går mellem 3.100 og 4.200 unge ind i voksenlivet med gæld til det offentlige. Store dele af gælden er koncentreret på forholdsvis få børn og unge i udsatte positioner[2]. Gælden består primært af kontrolafgifter fra trafikselskaber, sagsomkostninger og personskatter.

Børnerådet mener, at det som hovedregel ikke bør være muligt for børn og unge under 18 år at blive pålagt gæld for forseelser eller lovbrud, de har begået. For det første fordi børn har krav på særlig beskyttelse, og unge voksne skal gå ind i voksenlivet med lige muligheder, og for det andet fordi reglerne om pålæg af gældsforpligtelser ikke harmonerer med FN´s Børnekonvention.

Der er behov for lovændringer, som i højere grad tager højde for børns alder, udvikling og særlige beskyttelsesbehov ved pålæg af gældsforpligtelser. Ændringerne vil kunne begrænse gældsopbygning blandt børn og unge, mindske risikoen for social udsathed og recidiv. Ændringerne vil også understøtte børn og unges trivsel, resocialisering og etablering i voksenlivet.

Endelig vil de foreslåede ændringer styrke overensstemmelsen mellem dansk ret og Børnekonventionen, særligt artiklerne 2, 3, 6, 12 og 40.

Børnerådets anbefalinger

1) Giv domstole og politi pligt til at tage hensyn til børn og unges særlige beskyttelsesbehov ved pålæg og opkrævning af sagsomkostninger.

2) Eftergiv transportgæld, når gratis kollektiv transport indføres for børn og unge.

3) Afskaf renter på gæld pålagt børn og unge.

[11] Data opgjort af Gældsstyrelsen ultimo året 2025..
[2] Formodningen er baseret på, at det er børn og unge, som er udsatte fordi: gælden er stærkt koncentreret blandt en mindre gruppe børn og unge, mange af de største gældsposter vedrører sagsomkostninger og fordi anbragte børn og unge i højere grad end andre unge har gæld til det offentlige

1 Giv domstole og politi pligt til at tage hensyn til børns særlige beskyttelsesbehov ved pålæg og opkrævning af sagsomkostninger

Børnerådet anbefaler, at retsplejeloven og straffuldbyrdelsesloven ændres, så domstole og politi forpligtes til at inddrage barnets alder, udvikling og situation ved både pålæg og opkrævning af sagsomkostninger. Det kræver ændringer af retsplejelovens § 1008[3] og straffuldbyrdelseslovens kapitel 16[4]. Samtidig bør børn og unge, der allerede er pålagt sagsomkostninger, få gælden eftergivet i større omfang jf. gældsinddrivelseslovens § 13[5], fx ved en udvidelse af bestemmelsen.

Sagsomkostninger udgør omkring en fjerdedel af børn og unges samlede gæld. I 2025 svarede det til 10,9 mio. kr. ud af børn og unges samlede gæld på 41,7 mio. kr. Reglerne tager ikke tilstrækkeligt højde for børns udvikling, betalingsevne og behov for rehabilitering, selv om forskning og den statslige arbejdsgruppe om en ny model for straffesagsomkostninger fra 2024 peger på, at gæld øger risikoen for tilbagefald til kriminalitet og kan vanskeliggøre overgangen til voksenlivet[6].

Konsekvensen er, at børn og unge kan pålægges en gæld, de reelt ikke har mulighed for at betale, og som kan følge dem langt ind i voksenlivet. Børnerådet vurderer, at reglerne kan være vanskelige at forene med Børnekonventionens krav om, at barnets bedste (artikel 3), udvikling og rehabilitering (artikel 40) skal være et grundlæggende hensyn i retssystemet. Endvidere er det særligt problematisk, fordi børn som udgangspunkt ikke selv kan stifte gæld og fordi dansk ret allerede på erstatningsområdet anerkender, at alder og økonomiske forhold kan begrunde lempelse[7].

Danmark pålægger i højere grad end Norge og Sverige unge sagsomkostninger, og de gældende regler giver kun begrænsede muligheder for at tage hensyn til alder og resocialisering. Folketinget vedtog i 2026 en ordning med en form for betinget bortfald af sagsomkostninger for 15–24-årige[8], men mange 15–17-årige kan fortsat opbygge betydelig gæld, enten fordi de idømmes fængsel på 6 måneder eller derover, eller fordi de ikke overholder 5 år uden kriminalitet[9].

Retten skal i dag ikke tage hensyn til barnets alder eller livssituation ved pålæg af sagsomkostninger[10], og politiet har ikke hjemmel til at undlade opkrævning af hensyn til barnets alder eller situation.

En ændring af retsplejelovens § 1008 og straffuldbyrdelseslovens kapitel 16 vil kunne sikre, at børn og unge ikke pålægges sagsomkostninger, og dermed fremover ikke skal opleve at blive straffet dobbelt.

---

[3] https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/1101
[4] https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2023/201
[5] https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/1063
[6] Rapport vedrørende en ny model for opkrævning af straffesagsomkostninger: https://www.ft.dk/samling/20241/almdel/reu/spm/916/svar/2138644/3020483.pdf
[7] Erstatningsansvarsloven §§ 24 a og 24 b
[8] Ændringen vedrører tilbagekaldelse af en afgørelse om eftergivelse af gæld til det offentlige, når skyldner sigtes for et strafbart forhold inden for 5 år fra afgørelsen om eftergivelse. Retsplejelovens § 997, stk. 4-9.
[9] Retsplejelovens § 997, stk. 4-9
[10] Retsplejelovens § 1008, stk. 4, 2. led.: "Retten kan også i dommen begrænse omkostningsansvaret, når den finder, at dette ellers ville komme til at stå i åbenbart misforhold til domfældtes skyld og vilkår". Retsplejelovens bestemmelse om pålæg af sagsomkostninger har været kritiseret i den juridiske litteratur for at være for snæver og for ikke i højere grad at have karakter af en almindelig rimelighedsvurdering. I praksis anvendes bestemmelsen meget sjældent.

En udvidelse af gældsinddrivelseslovens § 13 vil derudover sikre, at børn og unge, der tidligere er blevet pålagt sagsomkostninger, kan få eftergivet sin gæld, så de kan starte voksenlivet som gældfri.

2 Eftergiv transportgæld, når gratis kollektiv transport indføres for børn og unge

Børnerådet anbefaler, at regeringens ambition om gratis kollektiv transport for børn og unge under 22 år ledsages af en kollektiv eftergivelse af eksisterende gæld til kontrolafgifter, så ingen starter voksenlivet med gæld til offentlig transport. Det vil kræve ændringer af transportlovgivningen og gældsinddrivelseslovens § 13.

Kontrolafgifter udgør den største gældspost blandt børn og unge. I 2025 havde 15–17-årige samlet gæld til kontrolafgifter på 22,4 mio. kr. Størstedelen af gælden er koncentreret blandt en mindre gruppe børn og unge og rammer særligt børn i udsatte positioner, herunder børn og unge, der har været anbragt uden for hjemmet.

Kontrolafgifter kan blive en betydelig ekstra belastning for børn og unge, som er afhængige af kollektiv transport for at komme til skole, uddannelse, anbringelsessted, fritidsaktiviteter og netværk. Børn og unges oplevelser peger samtidig på, at rejserne ofte gennemføres på grund af et reelt transportbehov snarere end manglende vilje til at betale.

Regeringen har tilkendegivet en ambition om at indføre gratis kollektiv transport for alle under 22 år. Det vil kunne forebygge ny transportgæld og styrke børn og unges adgang til uddannelse, fællesskaber og fritidsliv.

En naturlig konsekvens er, at eksisterende transportgæld for børn og unge eftergives. Det vil sikre, at ingen børn eller unge starter voksenlivet med gæld, som er opstået under et regelsæt, der ikke længere afspejler de politiske ambitioner.

En ændring af gældsinddrivelseslovens § 13, hvor det tilføjes, at børn og unge under 18 år med gæld fra transportafgifter stiftet før indførelsen af gratis transport kan få eftergivet deres gæld fra transportafgifter, vil sikre, at børn og unge som har gæld fra transportafgifter fra før lovændringen, kan få eftergivet deres gæld og ikke tynges af tidligere lovgivning.

3 Afskaf renter på gæld pålagt børn og unge

Børnerådet anbefaler, at børn og unge ikke pålægges renter på gæld til det offentlige. Børnerådet mener som udgangspunkt, at børn ikke bør kunne pålægges gæld til det offentlige. Så længe reglerne indebærer, at børn og unge alligevel kan pålægges gæld, bør den ikke vokse som følge af renter.

Reglerne om inddrivelsesrenter behandler børn og unge som voksne og tager ikke højde for deres særlige beskyttelsesbehov eller begrænsede betalingsevne. Børnerådet vurderer, at praksis kan være vanskelig at forene med Børnekonventionens krav om, at barnets bedste samt barnets udvikling og rehabilitering skal være et grundlæggende hensyn. Samtidig kan gælden vokse betydeligt alene som følge af renter. Staten tilskriver hvert år mellem 1,5 og 2,6 mio. kr. i renter på børn og unges gæld. Forskning peger på, at voksende gæld kan fastholde unge i økonomisk udsathed og gøre overgangen til et stabilt voksenliv vanskeligere.

Efter gældsinddrivelsesloven pålægges børn og unge de samme inddrivelsesrenter som voksne. Renterne tilfalder den enkelte fordringshaver og tilskrives de fleste typer offentlig gæld. En afskaffelse af renter på gæld pålagt børn og unge vil kræve en ændring af gældsinddrivelsesloven.

En ændring af gældsinddrivelseslovens § 5, hvor mindreåriges fordringer undtages forrentning på linje med bøder vil sikre, at børn og unge under 18 år ikke længere får en hurtigvoksende gæld på grund af renter.